

פרוטוקול מס' 138

מישיבת ועדת הכנסת
סיום א', כ"ב בטבת תשל"ב - 9.1.1972, שעה 17.00

נכחו:

חברי הוועדה:

י. ישעיהו - היו"ר
א. אנקוריון
ר. ארזי
י. גולן
מ. זר
י. נחושתן
מ. נסים
א. רזיאל-נאור

מוזמנים:

נ. לורך - מזכיר הכנסת

מזכירת הוועדה: מ. ברפי

רשמה: א. עצמון

סדר היום: דיון בענין דו"ח ועדת אונא לבירור בעיית היחסים המקצועיים בין עורכי-הדין שהינם חברי הכנסת ובין הממשלה ורשויותיה וחברות ממשלתיות.

היו"ר י. ישעיהו:

אני פותח את הישיבה.

ביום ג' האחרון של ישיבת הוועדה פתחנו את הדיון בענין דו"ח ועדת אונא לכירור בעיית היחסים המקצועיים בין עורכי-דין שהנם חברי הכנסת ובין הממשלה ורשויותיה וחברות ממשלתיות.

אני רוצה להבהיר שיש לי ספק אם דו"ח ועדת אונא בקשר לעצמו הוא נושא לדיון בוועדה. מכיון שלא הכנסת מינתה את הוועדה אלא שר המשפטים. הוא שלח לנו את מסקנות ועדת אונא. אני אומר זאת כדי שנקבע לעצמנו מהי מידת החובה שלנו כלפי דו"ח זה.

נראה לי שהבעיה צריכה להתחלק לשלושה חלקים: (1) חלק אחד היא הבעיה לא של מוסדות מוסדות לחברי-כנסת, שזה קבוע בחוק שאסור עליהם הדבר, אלא שכר ורווח של חברי-כנסת בין שהם עורכי-דין ובין שלא - זוהי סוגיה בפני עצמה, ויש לדון עליה בנפרד אם בכלל יש תשובה לשאלה הזאת בנוסחות של היום.

(2) הסוגיה השניה היא שחברי-כנסת בין שהם עורכי-דין ובין שאינם עורכי-דין - האם הם יכולים לייצג לקוחות בפני מוסדות ממשלתיים. ייצוג פרושו יכול להיות שנאמר שאין חבר-כנסת יכול לייצג לקוחות בפני מוסדות ממשלתיים. פרושו של דבר הוא שהם אינם יכולים לייצג את בוחריהם אלא רק מעל ביטת הכנסת. יכול להיות שישנה דעה כזאת - אני יודע שבקרוב הפקידות הבכירה של הממשלה יישנו יחס לא של התלהבות כאשר חבר-כנסת בא לייצג לקוחות. זה יכול להיות לקוח בענין אישי פרטי וזה יכול להיות לקוח פרטי שלא בשכר. לכן השאלה שעומדת היא האם יכול חבר-כנסת לייצג לקוח בשכר או שלא בשכר בפני מוסדות ממשלתיים בעניינים אישיים ועסקיים.

(3) הנקודה השלישית היא: האם עורך-דין שהוא חבר-כנסת יכול לייצג חברות ממשלתיות כלפי הממשלה וכלפי הציבור באופן כזה שהוא מקבל שכר מהכנסת ומקבל שכר מן הממשלה.

אלו הן שלושת הסוגיות ואני מציע שנתחיל בסוגיה האחרונה שאומרת: עורך-דין, ח"כ, יכול לייצג חברות ממשלתיות - כן או לאו.

דו"ח ועדת אונא אומר: שיש לקבוע ועדת אתיקה שתשקול ותנסח כללי אתיקה. אני חושב שזוהי בריחה מהבעיה. הרי לעורכי-דין יש אתיקה בעבודתם. אז מה החשש - כולם חייבים בכבודה של אותה אתיקה. אפשר להגיד: עורכי דיין יכולים לייצג חברות או אינם יכולים לייצג חברות.

י. נחושתן:

באיזה מסגרת נעשה את האיסור הזה?

היו"ר י. ישעיהו:

דו"ח ועדת אונא הוא איננו נושא שהועבר אלינו ממליאת הכנסת. הוא הוגש לנו ע"י שר המשפטים. ועדה זו דנה והגיעה למסקנות שצריך לקבוע כללי אתיקה. אנחנו יכולים להתייחס לזה ויכולים לא להתייחס לזה.

א. אנקוריון:

אני בתחילת חיי שזה במסגרת הדיון שהועמד בפנינו. לאור דבריו של שר המשפטים בישיבה הקודמת שהוא עומד להביא בקרוב הצעת חוק על חברות ממשלתיות. כפי שאני הבינתי באופן כללי הוא רוצה להציע שלא יהיו בכנסת. נראה לי שאת הצד הזה כרגע צריכים להוציא מהדיון שלנו. כי אם הוא יביא את הצעת החוק בזמן הקרוב אז בכנסת יהיה ויכוח על זה.

י. גולן:

השאלה היא אם חבר-כנסת שהוא עורך-דין יכול לייצג כלפי ממשלה לקוח כל שהוא.

א. אנקוריון:

אני מתייחס רק לענין השלישי.

י. גולן:

מבחינתנו לא חשוב מיהו הלקוח.

א. אנקוריון:

היו"ר לא העמיד את השאלה רק כלפי עורכי-דין אלא הציג זאת באופן כללי.

י. בחושתו:

אנחנו מדברים פה על ציבור עורכי-הדין ולגבינו ישנו חוק לשכת עורכי-הדין ואיננו יכולים להתקין איזה שהם דברים מכיון שהחוק מסדיר את כל המקצוע של עריכת-דין. כמו-כן יש לנו עסק עם חלרי-כנסת שבהם דן חוק יסוד הכנסת. מחוץ למסגרת שני החוקים האלה איננו יכולים להוציא כללים. אינני רואה באיזה סמכות הוועדה תוכל לקבוע נורמות מחייבות לגבי עורכי-דין שהם גם חברי-כנסת. לי אישית, אין שום סייגים שחבר-כנסת יוכל שלא לייצג חברות או לקוחות כלפי הממשלה. אך הקושי הוא קושי תחיקתי, לפי דעתי.

היו"ר י. ישעיהו:

הבעיה היא בעיה. יתר על-כן - לגבי עורכי-דין: - לשכת עורכי-הדין רצתה בשנה שעברה להחליט איזה שהן החלטות אבל עפ"י בקשת החברים בוועדה, בקשנו מלשכת עורכי-הדין שלא יחליטו כרגע שום החלטות. שנית, זה לא נאה שתמליצו דברים על חברי כנסת מאחר ויש להם הסוברניות. עתה אם אנחנו מחליטים שאיננו עוסקים בנושא הזה אז נצטרך להודיע זאת ללשכת עורכי-הדין. אבל אז אנחנו מתירים להם להחליט החלטות שיטילו הגבלות על חברי-כנסת וע"י זה נבוא לידי שימות איתם. כדי להתגבר על הנושא הזה אני מציע לפרק אותו לחלק חלק קודם כל נבהיר לעצמנו מה בידינו לעשות, אם באמצעות חקיקה ואם באמצעות כללים מוסכמים. כי כל זמן שהנושא הזה היה רדום בתיים יכולתי להגיד את נפשי הצלתי. אבל ברגע שנדרשנו, וגם יו"ר לשכת עורכי-הדין דרש להעלות את הנושא פעם נוספת, הרי שאנחנו חייבים לתת תשובה שמתאימה לוועדת הכנסת.

ר. ארזי:

אם לא נטפל בנושא, הרי שבדק הדבר הזה יכול לעלות על סדר היום של הכנסת ובציבור. מכיון שישנה פנייה מפורשת של שר המשפטים שהוא מבקש מאתנו לספל בזה, אני לא מניח שמישהו בוועדה מציע לא לספל בו. בדו"ח ועדת אונא נאמר בפרוט שישנה המלצה שצריך להקים ועדה לאתיקה. אז אנחנו צריכים להחליט אם יש להקים או לא צריך צהקים ועדה זו. לדעתי, הדיון הוא הכרחי.

היו"ר י. ישעיהו:

אני לא זוכר מקרה ששר מפנה איזה שהוא נושא או דו"ח ישר לוועדה של הכנסת על-מנת שתדון בו.

ר. ארזי:

זה היה המסך של משהו. דיון על כך היה בוועדת הכנסת השישית. הכנסת השישית פנתה לשר המשפטים. שר המשפטים מינה ועדה שבראשותה עמד יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט ה"ה אונא. לאחר מכן זה הגיע הנה. מכיון שישנה המלצה שצריך להקים ועדה קבועה לאתיקה - ומי שיכול להקים ועדה לאתיקה - לכן ערפדגת בפני הכנסת שתי אפשרויות: או להציד שועדת הכנסת ממליצה לבחור ועדה לאתיקה ולמספר להם את העניין. זאת-אומרת במידה ויופיעו עניינים ייסטרו להם. אבל אני מציע ללכת בדרך פרגמטית (א) להזמין את לשכת עורכי-הדין מכיון שישנו מכתב של לשכת עורכי-הדין אל יו"ר ועדת הכנסת ובו הם דורשים לחדש את הדיון וכן רוצים לדעת אם נמקבלה החלטה ומה היא.

(ב) נבקש ממשרד המשפטים שיגיש לנו חומר על הנושא הזה מכמה פרלמנטים אחרים כמו: ארה"ב, אנגליה, צרפת ואיטליה.

(ג) לבקש משר המשפטים להביא לנו הצעות, ללא קשר עם החוק כולו. מכיון שאמר חת"כ עופר - ואני מסכים איתו - שלגבי חבר-כנסת אם ישנו הגבלות עליו זה לא צריך להנפיע בחוק אחר אלא שועדת הכנסת באישורה של פליאת הכנסת צריכה לקבל את אותם הדברים.

כל הזמן מדברים רק על צד אחד של הבעיה. כלרסן, רק לגבי ענף-דין. מבחינה תיאורטית זה ודאי צריך לחול גם לגבי סוגי אחר של עצמאיים.

לאחר שנלמד את החומר לגבי פרלמנטים אחרים ונשמע מה מציעים לנו נציגי לשכת עורכי-הדין וכן מה מציע לנו שר המשפטים - אז נדע על מה אנחנו מדברים. כמו-כן אני סוכן שנזמין הנה גם את אנגון הקבלנים ונשמע אם יש להם הצעות לגבי קבלן שהוא גם חבר-כנסת. אסנם, אינני רואה את הדבר הזה כל-כך דחוף, אבל אינני מוציא אותו מכלל אפשרות כדי שלא יישכח שמדברים פה לא רק על עורכי-דין שהם חברי-כנסת.

היו"ר י. ישעיהו:

כדי לרענן את זכרוננו דו"ח ועדת אונא נקרא בשם: דין וחשבון של הועדה לבירור בעיית היחסים המקצועיים בין עורכי-הדין שהנם חברי הכנסת ובין הממשלה ורשויותיה וחברות הממשליות. כל שאר הדברים שבלשנו אליהם בדיון הקודם, כולל חסינות חברי-כנסת, לא שייכים לכאן. שר המשפטים בפתיחת הדיון אמר: "בכנסת השביעית הגיעו אלי פניות מצדדים שונים, בכנסת ומחוצה לה, להעמיד לדיון שאלת היחסים המקצועיים בין עורכי-הדין שהם חברי כנסת ובין הממשלה, ורשויותיה והחברות הממשליות. היו כמה חברי כנסת שראו את הענין כענין חמור הטעון טיפול מיידי. היו כמה אישים מחוץ לכנסת שנתבקשו על ידי למלא תפקידים מייעצים וסירבו; הם אמרו: כל עוד קיים המצב הקיים, איננו מוכנים לקבל על עצמנו תפקיד כזה. ראיתי אפוא חובה לעצמי לעשות משהו בענין זה. אין לי סמכות לאסור או להגביל חברי-כנסת בעסקים, חשבתי שהדבר הטוב ביותר הוא להטיל בירור הענין על ועדה שחבריה אין להם נגיעה ישירה לענין. אבל יכולה להיות להם הבנה רבה בדבר". הוא סיים את דבריו: "אם לא מתכן דבר, לפחות מניסת דברי תבינו, שקבלת את סיכום הועדה, לא אמרתי שאימצתי אותה; כי יתכן שאני הייתי כותב מסקנות אחרות. אני לא הייתי חבר הוועדה. ואינני בטוח מה הייתי אני עושה".

לגבי חומר מפרלמנטים שונים - הוועדה צדפה חומר לא מועט מפרלמנטים. וחומר השוואתי.

מ. זר:

נניח שאנחנו נאמץ לעצמנו את המסקנות - השאלה היא האם זה תופס מכיון שהענין לא הועבר אלינו כהצעה לסדר היום או כהצעת חוק. זה בא בירוזת שר המשפטים עקב פניות מאנשי ציבור. נניח שניכנס לעסקו של הענין, אך ורק לגבי עורכי-דין, השאלה היא אם זה מחייב, לי נדמה שזה לא מחייב את עורכי-הדין שהם חברי-כנסת. לדעתי, השאלה היא נציגות וחשובה והאם לא רצוי שנקשור אותה, לאור כל ההתרחשויות שהיו באחרונה, לא רק לגבי עורכי-דין אלא גם לגבי מנהלי מוסדות או קבלנים, או תעשיינים. בכלל, עצם היותם חברי-כנסת זה יכול להיות גורם לטובתם. לכן אני מציע שאולי 3-4 חברי-כנסת ייזמו הצעת חוק פרטית על דעת כל הסיעות והענין יועבר לוועדת הכנסת או לוועדת החוקה. נדמה לי שזה היה מכוונד יותר ונכון יותר לדון בסוגיה זו על כל צדדיה.

י. צולן:

ובכן, היו"ר כבר מסר לנו כיצד התעוררה הבעיה, קמו מספר חברים שאמרו שהבעיה היא בעיה. כלומר, בעיית חברי-הכנסת שהם עורכי-דין כייצוג מקצועי מלא כלפי הממשלה. ואז נתמנה ועדה אונא כדי לקבוע אם הבעיה היא בעיה. והיה לוועדת אונא תגיד למסקנה שהבעיה היא בעיה, שפרושה - הגבלות. אז ועדת הכנסת תחשוב באיזה צורה לבטא את ההגבלות, אם בתקנות או אם בחוק. ובכן, ועדת אונא לא הגיעה למסקנה זו שהבעיה היא בעיה ומחייבת הגבלות בחוק או בתקנות אלא המליצה לא לעשות דבר ולהשאיר זאת למצפוננו של כל אחד ואחד. כדי לקבוע איזה מעשה הוא טוב ואיזה מעשה הוא רע, תקום ועדה שתקבע זאת. אולי זה לא מחייב מבחינה חוקית אבל זה מחייב מבחינה מוסרית.

אני בהחלט חושב שהענין נוגע לא רק לעורכי-דין אלא גם למקצועות אחרים. אני הייתי מציע שועדת אונא תהיה בסיס לדיון נוסכם אם אנחנו מאמצים את ועדת אונא או שאנחנו מציעים דבר אחר.

היו"ר י. ישעיהו:

הדבר שהוביל אותנו הוא סעיף 8: חוק שכר חברי-כנסת שאומר: אין חבר-כנסת רשאי לקבל משכורת מכל מקור אחר באיזה צורה שהיא - זה הוביל אותנו לבירור. אני רק הזכרתי בישיבה הראשונה איך הגענו לבעיה של ריוח והשתכרויות של חברי-כנסת שהנם עורכי-דין.

דז"א-נאור:

נדמה לי שאנחנו צריכים להיזכר לא מה עורר את הבעיה אלא מי עורר את הבעיה כי המי קדם למה. היו דיבורים, היו אנשים שהם כיום אינם חברי-כנסת. היו מענות על חלוקת עבודה בלתי צבנת בקרב חברי כנסת שהנם עורכי-דין לגבי הטיפול בחברות ממשליות ובדיו"ג. מנקודה זו התפתח כל הענין. אני מוצאת שאין אחיזה לכל הדיון הזה מכיון שמליאת הכנסת לא העבירה לוועדת הכנסת שום דבר. עם כל הכבוד לוועדה, אינני יודעת לאן להשחיל את זה. זה לא הצעת חוק, זו לא הצעה לסדר היום שהועברה לוועדה. ואם נגיע למסקנות - את מי זה מחייב, איפוא זה יונח. על כל הדברים האלה עדיין אין לנו תשובה אע"פ שזהו הדיון השלישי בנושא הזה. אפשר לקבוע זאת בתמי דרכים: (א) בדרך של חוק (2) בדרך של תקנות. אבל אני נגד זה שתקום ועדת אתיקה.

א. רזיאל-נאור:

שום ועדת אתיקה לא תציל את המצב. מה נכתוב בתקנות שאסור לחבר-כנסת לקבל משכורות סופרזות. כתבנו כבר שאסור לו לקבל משכורת מכל מקור שהוא אבל כאן זה לא משכורת זה שכר עבודה, שכר טירחה, השאלה היא אם אנחנו רוצים שהכנסת תהיה מורכבת רק ממנצחים שהם אינם עורכי-דין, אינם רופאים, ואינם מורים תיכוניים. אם כן לאן נגיע? על כן אינני רואה מה אנחנו עושים בכל הנטל הזה שרובץ עלינו. אני לא רואה שום דרך לצאת מזה.

היו"ר י. ישעיהו: אם לצאת מזה - השאלה איך יוצאים?

א. אנקוריין: בפעם הקודמת הרחבת את הדיבור על צימוד העניין. אני רוצה להסביר את העניין שנמצא בינינו לבין לשכת עורכי-הדין. השאלה עמדה בפני מועצת לשכת עורכי-הדין. ישנם חברים בלשכת עובדי-הדין שסבורים שלפי חוק לשכת עורכי-הדין המועצה יכולה לקבוע כללי התנהגות של חברים. והתוצאה, כפי שראינו מהוועדה שקמה שם, שהם עומדים בפני זה לקבוע כללים מסויימים מיוחדים לעורכי-דין שהם חברי-כנסת. אינני רוצה להיכנס עתה לפרטים כי אינני יודע עד אנא ילכו: (א) האם הם עלולים לומר שעורכי-דין שהנם חברי-כנסת אסור להם להופיע בפני מוסדות מסלתיים; (ב) העניין הזה של חברות וגופים מסלתיים שחבר-כנסת שהצד עורך-דין לא יוכל לייצג גופים שכאלה - זה לא מתיישב עם האתיקה של עורכי-הדין. עכשיו, אם הדבר הזה יקבל תוקף חוקי, לכאורה, כלומר, אם שר המשפטים יאשר את הכללים אז זה כן תופס. העניין הזה ללא ספק מתגש באופן חמור ביותר מבחינה קונסטיטוציונית, מבחינה מהותית של חבר-כנסת. מבחינה חוקית מי שמפקח על חבר-הכנסת היא הכנסת ולא מישהו אחר. יוצא איפוא שיש פה התנגשות קונסטיטוציונית גדולה מאד בעקבות החוק הזה אם ילכו בשיטה זו.

לכן אם שר המשפטים אומר שיש בדעתו להביא הצעת חוק שתסדר את ענין החברות המסלליות וגופים מסלתיים...

י. נחושתן: זה רק חלק מהבעיה.

א. אנקוריין: אם הממשלה תאמץ לה עמדה מסויימת בעניין זה אז, יהיה ויכוח בכנסת על כך. לגבי החלק השני - כמובן שהבעיה נשארת מכיון ששר המשפטים גם לא אנשן על זה להציע הצעת חוק בכיוון כזה שיש להגביל עורכי-דין שהינם חברי כנסת, שלא יוכלו להופיע לא רק בבתי המשפט אלא במוסדות אדמיניסטרטיביים וכיו"ב.

למעשה, ועדת אונא אמרה שיש דברים: (א) שאין מה לעשות באופן מיוחד לגבי עורכי-דין שהינם חברי-כנסת. אבל יש לשמור על כללי אתיקה של חברי-כנסת בין שהם עורכי-דין ובין שהינם מנהלי מוסדות. (ב) ענין של אתיקה וכללי אתיקה - זה ענין של הכנסת עצמה. היא תעביר זאת לוועדת הכנסת וועדת הכנסת תחליט מה לעשות בעניין.

אני סבור שאיננו יכולים לבוא ולהגיד שאנחנו מסלקים את ידינו מן העניין הזה. לפי דעתי מה שאנחנו כן צריכים לעשות הוא להחליט בענין עורכי-הדין היות והשאלה הקונקרטית היתה על עורכי-הדין - ופה אני מסכים עם היו"ר.

הצעתי היא שנזמין לכאן את נציגי לשכת עורכי הדין, נשמע מה בפיהם ולאחר מכן נתייחס לדברים שיאמרו לנו.

י. נחושתן: להתייחס - באיזה צורה?

היו"ר י. ישעיהו: הוועדה יכולה ליזום הצעת חוק - זו לא השאלה.

י. נחושתן: חה"כ גולן אמר שהוטל על ועדת אונא לקבוע אם קיימת בעייה בכלל. לפי דעתי, זה לא מדוייק. הוצגו בפניה שתי בעיות קונקרטיות והן: צד אחד של הבעיה הוא: האם רצוי שעורכי-דין שהינם חברי כנסת ייצגו לקוחות כלפי הממשלה, רשויותיה וחברות מסלליות?

י. בחינת:

צד אחר של הבעיה הוא: האם רצוי שפורכי-דין כאסור ישמשו יועצים משפטיים לרשויות

הממשלה ולחברות מסשלתיות?

ישנו בדו"ח מחקר השוואתי לגבי המצב בצרפת, אנגליה וארצות הברית. ברוב הארצות היוזמה היא בידי לשכת עורכי-הדין. כלומר, עורך-דין שמופיע בתפקיד כפול אסור לו לייצג חברה מסשלתית בתור עורך-דין. אותו הדבר גם באמריקה. כל החלטה שלא תיפול כאן לא תוכל לחייב עורך-דין באופן משפטי. מה גם שלרוב עורכי-הדין יש שותפים והשותפים אינם קשורים לענין זה. ואנחנו כן רוצים לחייב גם את השותפים וגם את משכירים. זה יכול לבוא על ידי תחיקה ראשית או משנה אבל זה לא יכול לבוא על ידי החלטה של ועדת הכנסת. גם במסגרת של ועדת אתיקה - זה לא פותר את הבעיה.

הייתי מציע שכמה חברי כנסת שהינם עורכי-דין ייזמו במשותף הצעת חוק פרטית.

ס. נסיים:

הבעיה היא עקרונית וצריכה לתגל לא רק על עורכי-דין כי אם גם על נושאי תפקידים שונים. עצם היותו של אדם חבר-כנסת יכולה לסייע לו, אולי, לא רק בקידום עסקיו כתעשיין ולא רק בקידום עבודתו כעורך-דין אלא בהשגת תפקידים שלכאורה, מה להם ולכנסת. למשל, הוראה נאציבורסיטה. זה חל גם על משקים פרטיים וקבלנים. יכול אדם להשיג כאשר הוא חבר-כנסת, משרד החקלאות, כמה וכמה הטבות משום היותו חבר-כנסת. אם כך גם לאותו חקלאי אסור לו שיהיה חבר-כנסת או אסור לו לדבר עם שר החקלאות. אם נתחיל לנגוס באפשרויות הפעולה של חברי כנסת, גם לשם הפקת רווחים במישרין, לא אגב ניצול. אז נגיע לאבסורדים גדולים וזה לא ירים את יכולתה ועמדתה של הכנסת.

יש בנושא של עורכי-דין שני אספקטים שהם הובדלו בדו"ח ועדת אונא: (1) ענין של ייצוג חברות מסשלתיות - ועל כך אמר שר המשפטים תבוא הצעת חוק בענין. לכן יש להוציא את האספקט הזה מהדין עתה, ואפשר לענות ללשכת עורכי-הדין שזה עפ"י הוראת שר המשפטים שהענין יידון בגדר הצעת חוק. אני רוצה להוסיף שהצעת חוק זו תועבר בודאי לוועדת הכספים מכיון שחוק החברות המסשלתיות שייך לוועדת הכספים. אבל ישנו שם סעיף שמדבר בענין הגבלות כלפי עורכי-דין, מנהלים ועוד. טעיה זה, מטעמי הדברים, יידון באותה הוועדה, אם וועדת הכנסת לא תדאג לכך בעוד מועד.

(2) ענין של ייצוג בפני קשרד מסשלתית ורשויות מסשלה - אין היום אף פעולה שעורך דין צריך לבצע, במישרין או בעקיפין, אשר לא יזדקק למסשלה. כאשר אני אומר מסשלה - כוונתי לרשויות המדינה. כל ענין הרישום בטאבו, רישום חברה, רישום רשיונות - זהו הליך בחיים של היום ברוב מדינות העולם. אין היום עבודה של עריכת דין שלא קשורה בזה. אינני יודע אם לא צריך לוטר את אותו הדבר גם לגבי בתי-משפט, מאחר וגם שופטים הם בשר ודם. ושוב, אנחנו מציעים לאבסורד - כי אז תעמוד השאלה בפני אדם זה - אם לסגור את המשרד ולהיות חבר-כנסת או לא. אני משוכנע שגם אם נסגור את הדרך נמצא את 120 החברים. אבל לא בכך הכוונה - לא יתכן שהכנסת תהיה מרוקנת מבעלי מקצוע זה, או אחרים שזה עלול לחול עליהם.

אני אפשר לנתק את הבעיה מן הנושא. לשכת עורכי-הדין דנה בנושא, ולא חשוב מה היו מניעי הדיון. היא גם הקימה ועדה בשם ועדת נבר וועדה זו הגיעה להמלצות שאינן סותרות את המלצות ועדת אונא. כלומר, הגיעו למסקנה שאי אפשר לומר לעורכי-דין שהינם חברי-כנסת אל תופיעו בפני רשויות מסשלתיות אבל לשכת עורכי-הדין רוצה להקים ועדת אתיקה ולהתקין כללי אתיקה עבור אלה. אני סבור שזהו דבר פסול לחלוטין וכאן עלינו להגיד את דברינו. למעשה מה שעורך את הדיון אצלנו בוועדה לפני שנה היה ענין חוק חסינות חברי כנסת סעיף 14 שקובע בין השאר: (א) חבר הכנסת שר וסגן שר, אסור לו להשתמש בתואר תפקידו בכל פעולה הכרוכה בעסקו או במקצועו. כלומר, כל חבר-כנסת בין שהוא עורך דין ובין שהוא בעל מקצוע אחר אסור לו לנצל את חברותו למטרה זו. אסור לעורך-דין לקבל תיק של לקוח כאשר הוא מרגיש שבאו אליו בגלל עצם היותו חבר-כנסת.

היו"ר י. ישעיהו:

אני יודע שהפקידות המסשלתית מחמירה כלפי חבדי-בגמט וממציים איתם את כל הדין.

אני מסכים שאם חבר-כנסת עשה דבר לא מהוגן
אז יש תקנון הכנסת סעיף 12(א) שמדבר לגבי

מ. נסיים:

תלונות על חברי-כנסת.

מי יגיש את התלונה?

י. בחושן:

האזרח.

מ. נסיים:

השאלה כיצד להגדיר את הכללים כדי שחבר-
כנסת לא ינצל את זה?

י. בחושן:

אין צורך להגדיר כללים. אם לא - שלא
יעמיד את עצמו כחבר-כנסת.

מ. נסיים:

י. גולן:
אבל היו כאלה שאמרו שחבר-כנסת גם כשלא
מנצל, אלא עזם היוזמו חבר-כנסת משפיע על
העניין ולקוח ילך אליו מתוך הנחה שהוא חבר-כנסת. ועדת אונא אומרת שחבר-
כנסת שהינו עורך-דין כאשר הוא מרגיש שלקוח מסויים בא אליו מתוך הנחה
שהוא חבר-כנסת הוא חייב לסרב לו. כלומר, מוסרים זאת למצפוננו של כל
אחד ואחד.

מ. נסיים:

לא יתכן לעשות כללים שיהיו מעורשים
ומלאכותיים בו בשעה שהמצב של היום לא
נועל דלת בפני בדיקה ובפני טיפול בכל מקרה שיתגלה. לפי דעתי, חוק
חסינות חברי-כנסת, סעיף 14 עונה על כך ותקנה ס" 12(א) בסמכות ועדת
הכנסת ישנה תשובה לכך.

באשר לייצוג חברות ממשלתיות שזוהי בעיה
שהיא מלכתחילה ולא בדיעבד. זוהי בעיה עקרונית באופיה יהיה הדיון בנושא
כאשר הצעת החוק, בהתאם לדבריו של שר המשפטים, תבוא לכנסת.

ר. ארזי:

אנחנו עומדים כיום בפני עובדות:
ב-19.1.71 הוגשה לנו שאילתה של ח"כ
אנקוריון שהציע שנדון בשאלה זו, מאותה הסיבה שנודע לו שלשכת עורכי-
הדין עומדת לדון בזה. בסיכום של אותה הישיבה אמר היו"ר:

"הוחלט: אנו נפרטם הודעה לעתונות בזו הלשון: בעקבות שאילתה של חבר-
הכנסת אנקוריון החליטה ועדת הכנסת להמשיך בדיון בדו"ח של ועדת אונא
בענין חברי-הכנסת שהם עורכי דין, אשר החלה בו לפני שנה. הדיון יתחדש
עם שובו של שר המשפטים מנסייעתו. חבר-הכנסת אנקוריון הסב תשומת לב
הוועדה לכך שמועצת לשכת עורכי הדין עומדת אולי לקבל החלטות בדבר כללים
שיטייגו עורכי-דין שהם חברי-הכנסת, בעבודתם. יושב-ראש הוועדה, חבר-
הכנסת ישראל ישעיהו השיב כי חזקה על מועצת לשכת עורכי דין שתמצע
בהחלטותיה מפייעה בזכויותיהם ובמעמדם של חברי-הכנסת, בתורת שכאלה,
המעוגנים בחוק ובמבנה החוקתי של המדינה."

ביום 16.12.71 נשלח מכתב אל יו"ר הוועדה
מאת לשכת עורכי הדין ובו כתוב:

"אני מתיחס לפנייתך לפני חדשים רבים ובה בקשת כי מועצת לשכת עוה"ד לא
תדון בענין כללי אתיקה מקצועית הנוגעים לעו"ד חברי הכנסת, מפני שועדת
הכנסת דנה באותו נושא.

הנאתי את משאלתך, שהיא חשובה מאד בעיני, לפני המועצה והדיון בבעיה
נדחה. מאז עברו חדשים רבים וטרם שמענו על תוצאות כל שהם של דיוני
הועדה שהנך - יושב ראש שלה.

חברי המועצה דורשים ממני לחדש את הדיון, ואודה לך, לכן, אם תואיל
להודיעני אם נתקבלה החלטה כל שהיא ע"י הועדה ואם כן מה היא."

אלו הן עובדות ויש להתייחס אליהן.
כולנו חושבים שכל מה שנוגע לחברי-כנסת, הכנסת צריכה להחליט - כי זוהי
ריבונותה של הכנסת. אם לא ניתן תשובה ללשכת עורכי-הדין אז הם יחליטו
על דעת עצמם ואז אנחנו נרים צעקה גדולה.

ר. ארזי: אז אחד מן השניים: או שגורדיע להם שאנחנו דנים בזה ועדיין לא הגענו למסקנות. או - ואני מוכן לקבל את הצעתו של חה"כ אנקוריון - שנזמין את נציגי לשכת עורכי הדין ונשמע מה יש בפיהם. כמו-כן אני מוכן לתקן את הצעתו של חה"כ אנקוריון ולהגיד: שנתיעץ עם שר המשפטים אם יש להזמין אותם או לא.

היו"ר י. ישעיהו: אין צורך בזה כי ללשכת עורכי-הדין יש מעמד סטטורי. שר המשפטים יהיה נוכח בישיבה ויחווה את דעתו.

י. בחושן: מה בדעתנו לבקש מלשכת עורכי-הדין?

ר. ארזי: היא תאמר לנו את דעתה בענין זה.

י. בחושן: איך נפתור את הבעיה הקונסטטוציונית?

ר. ארזי: אני מוכן להוריד את ההצעה שנזמין את לשכת עורכי-הדין ונסתפק רק בהזמנת שר המשפטים, שיאמר לנו מהן ההצעות שבדעתו להביא בחוק?

הערה נוספת - יכול להיות שחה"כ א. רזיאל-נאור הזכירה לנו את ההסטוריה של הענין שזה בא מתוך הבעיה של חלוקת העבודה בין עורכי-הדין. בענין זה הודיע לנו שר המשפטים שישנה וועדה, בראשותו של מנהל בית המשפט, והיא מטפלת בזה. בשבילי זה ענין שני.

היו"ר י. ישעיהו: אני מניח שכל הענין התעורר בלחץ של עורכי-דין שפנו לשר המשפטים. בודאי לא אזרחים מתם אלא עורכי-דין שיש להם בענין זה אינטרסים. שר המשפטים הגיע למסקנה שיש להקים ועדה והוועדה הזיעה מה שהזיעה. מה שעלינו לעשות הוא: בודאי אין צורך לפנות לשר המשפטים ולשאול אותו אם צריך להזמין את לשכת עורכי הדין או לא. ובודאי אין מה לבקש מסגור הצעות מכיון שהוא אמר: קבלתי את הדו"ח ואמצתי אותו. פעם שניה הוא אמר אני עומד להכין הצעת חוק.

אנחנו צריכים לתת ללשכת עורכי הדין אפשרות להתבטא. יכול להיות שדבריהם יפתחו שעדים נעולים ויכול להיות שנגיע למבוי סתום. אז נאמר להם שר המשפטים עומד להגיש הצעת חוק - שר המשפטים יהיה נוכח באותה ישיבה.

י. גולן: יש לי הרושם ששר המשפטים רוצה בעיקר להקדיש את הסעיפים בחוק בקשר לפיזור העבודה עם חברות מסשלתיות. בדבריו הוא אמר: נוכחתי לדעת שהריכוז מסשיך להיות, ושההתקדמות איטית מאד. יתכן שהוא יגיש משהו לענין התנהגות של עורכי-הדין בשעת דיון על חברה שהוא מייצג.

הבעיה שעומדת לפנינו היא איננה רק של חברות מסשלתיות או לא חברות מסשלתיות. אסור לנו למקד את הענין רק לחברות מסשלתיות. הבעיה היא אם חבר-כנסת שהוא עורך-דין יכול לייצג בפני הממשלה כל לקוח - האם זה לא ביצול לרעה?

היו עורכי-דין שאמרו שלחברי-כנסת יש אפשרות להתחרות בהם. גם שר המשפטים, בענין חברות מסשלתיות, לא יפתור את הבעיה.

ישנן שתי אפשרויות: או שאנחנו אומרים ניתן להם לרוץ. או שאנחנו אומרים ישנו דו"ח ועדת אונא - נאמץ אותו או שנלקיין הצעות אחרות.

מ. זר: יש כאן דיעות לכאן ולכאן אם בכלל יש לדון בענין. אם אנחנו נזמין את לשכת עורכי הדין - זה כבר מחייב אותנו.

א. אנקוריון: ההתחייבות הזאת ישנה כבר.

ר. ארזי: כתבנו להם שלא יעשו מה שהם עומדים לעשות.

היו"ר י. ישעיהו:

אין זה התחייבות.

י. בחושטן:

אין תכלית להזמין את נציגי לשכת עורכי-הדין. הם הרי עדיין לא דנו בסוגיה הזאת אישית. מאחר ואנחנו מנענש זאת בעדם. אז כל דיעה שהם ישמיעו בישיבה תהיה דיעה אישית.

י. גולן:

להם בודאי יש איזה שהן המלצות.

י. בחושטן:

אין להם.

היו"ר י. ישעיהו:

אני אדבר עם מר רוטנשטרייך.

י. בחושטן:

הוא יביע את דעתו האישית.

היו"ר י. ישעיהו:

אשאל אותו אם יש מקום וטעם שלשכת עורכי-הדין תופיע בענין זה?

א. רזיאל-נאור:

ברגע שתפנה אל היו"ר לשכת עורכי-הדין הוא כבר יעשה פעולה שממנה תהיינה תוצאות. זה יהיה רמז שלשכת עורכי-הדין מתבקשת להביא את מסקנותיה בפני הוועדה.

היו"ר י. ישעיהו:

לשכת עורכי-הדין יכולה להגיד, ובצדק, את עכבתם בידינו לדון בסוגיה עד שאתם תבנו בה. אם אנחנו נאמר להם שאנו מסתלקים מן הענין ועתה אתם יכולים לעשות מה שאתם רוצים. אינני חושב, שמבחינה ציבורית, נצא בפנים יפות.

ס. נסים:

אני הצעתי הצעה ברורה ביותר - ישנם שני נושאים: (1) האם עורך-דין שהוא חבר-כנסת יכול או לא יכול לייצג חברות מסחריות - הואיל ושר המשפטים הודיע שברצונו להגיש הצעת חוק חברות מסחריות ובו ייכלל סעיף שידון בשאלה אם חבר-כנסת שהינו עורך-דין יכול להיות קשור בכל צורה שהיא לחברה מסחרית - הבעיה הזאת תידון בשעה שהצעת החוק תוגא לפנינו בקרוב.

(2) בענין ייצוג לקוחות בפני רשויות מסחריות - חוק חסינות חברי-הכנסת ותקנון הכנסת הם כלים מספיקים כדי לספל בכל מקרה ומקרה.

היו"ר י. ישעיהו:

אני אמרתי שהענין מתחלק לשלושה נושאים והם: (1) בעיה של השתכרות ורווחים של חברי-כנסת - זהו מעגל לחוד; (2) בעיה של ייצוג לקוחות, ואיננו חל דוקא על עורכי-דין, האם מותר בשכר, או רק בחינם; (3) לא על שני הנושאים האלה נתבקשנו לדון כי אם רק לגבי עורך-דין שהוא חבר-כנסת.

ס. נסים:

ועדת אונא מדברת על כל חבר-כנסת, לאו דוקא עורך-דין.

היו"ר י. ישעיהו:

במינוי עצמו כתוב בפרוש: הודאות ההסמכה: צד אחד של הבעיה הוא: האם רצוי שעורכי-דין שהינם חברי כנסת ייצגו לקבוצות כלפי הממשלה, רשויותיה וחברות מסחריות? צד אחד של הבעיה הוא: האם רצוי שעורכי-דין כאמור ישמשו יועצים משפטיים לרשויות הממשלה ולחברות מסחריות?

אם ועדת אונא הציעה שועדת אתיקה היא לכל חברי-הכנסת הרי שהיא חרגה מסמכותה. אנחנו חייבים לתת תשובה לשכת עורכי-הדין. לא רצוי שיו"ר הוועדה יכתוב למר רוטנשטרייך ששר המשפטים מסר הודעה שהוא עומד להגיש הצעת חוק. מאחר ואיננו רוצים להתחייב בשם שר המשפטים. אילו שר המשפטים היה מבקש מאתנו להודיע, אולי הייתי עושה זאת. אולי בע"פ אפשר למסור להם ששר המשפטים מסר כך וכך. אם זה מניח את דעתכם, תחכו. ואז אוכל לבוא לוועדה ולומר שיו"ר לשכת עורכי הדין איננו מאיץ בנו.

ס. נסים:

בזה אתה עונה רק על חצי בעייה. השאלה של ייצוג חברות מסחריות היא שאלה שאין מנוס מלהתעניין בה. בין שזה הגיע אלינו בדרך ניהלית או לא, אין אנו יכולים להתחמק ממנה. אני מציע הצעת פשרה - מכיון שמועצת לשכת עורכי-הדין עוד לא קיבלה החלטה אלא התחילה לדון בענין בוועדת נגר אולי נבקש

ס. נסים:

שימציאו לנו את המלצותיה של ועדת נבר.

א. רזיאל-נאור:
פרושו של דבר שועדת הכנסת נרתעה מדיון בענין זה משום שיש דברים בגו. אני מציעה לדחות את ההחלטה לישיבה הבאה.

י. בחושתן:
אני עומד להציע לסייעתה הצעת חוק פרטית ושם אני אנקוט בעמדה שאסור להצטרף לכנסת להיות חבר דירקטוריון בחברה מסחרית, לייצג אותה ולטפל בעניינים כל עוד הוא חבר-כנסת.

ר. ארזי:
מדוע סיעתך?

י. בחושתן:
אני מוכן ביחד אתך.

היו"ר י. ישעיהו:
אני סבור שההצעה של חה"כ אנקוריון היא הכי טובה.

א. אנקוריון:
אני מציע כך שהבסיס לדיון עתה לא יהיה בקשר להחלטות ועדת אונא. לפי דעתי, זה לגטימי לשמוע מה דעתה של לשכת עורכי-הדין לגבי מסקנות ועדת אונא. כך שהדיון שלנו נשאר פתוח. איננו קושרים את ידינו בשום דבר.

ר. ארזי:
אם חה"כ רזיאל-נאור מבקש שלא נחליט היום אז צריך לקבל זאת.

היו"ר י. ישעיהו:
לפחות, נשאל אותם בע"פ אם לשכת עורכי-הדין מעוניינת להופיע בפני ועדת הכנסת.

א. רזיאל-נאור:
זה בניגוד לכל סדר שיו"ר ועדה יזמין גורמים מהחוץ שיופיעו בפני הועדה. האם אנחנו צריכים להזמין לנו פניות?

היו"ר י. ישעיהו:
אני חותם על מה שאמרת - הלואי וזה יחול על כל הוועדות. אבל יש אלינו פנייה ע"י סכתב של ראש לשכת עורכי-הדין ואנחנו חייבים להודיע להם בענין זה.

א. רזיאל-נאור:
הדיון הזה לא מוכרח להיגמר היום - הוא טובל דיחוי.

א. אנקוריון:
צריך לשאול אותם אם יש להם מה לומר בנוגע לוועדת אונא.

היו"ר י. ישעיהו:
אני מציע להחליט: (א) שאנחנו מחליטים לדון בנושא (ב) לפני שנחליט נשאל את לשכת עורכי הדין אם יש להם מה לומר בנוגע לוועדת דו"ח אונא.

א. אנקוריון:
אני מציע שנודיע להם שאנחנו דנים על ענין ועדת אונא ומזמינים אותם לחוות דעתם.

היו"ר י. ישעיהו:
מי בעד הצעה זו ומי נגד?

הוחלט: להזמין את לשכת עורכי-הדין ולשמוע את דעתם בנוגע לוועדת אונא.